

Regeringskansliet, Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om betänkandet Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62)

Er beteckning: S2024/00085

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker förslagen i narkotikautredningen men med kommentarer som presenteras nedan. Länsstyrelsen väljer främst att yttra sig om de förebyggande delarna.

De förslag som inte kommenteras i remissvaret har Länsstyrelsen i Stockholms län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) inga synpunkter på.

I detta yttrande lämnar Länsstyrelsens sin syn på förslag och bedömningar gällande kapitel 14, 15, 21.2.2.

- *Länsstyrelsen har lyft behovet av att få ett uppdrag att etablera ett regionalt implementeringscenter för att bistå kommunerna operativt vid implementering av kunskapsbaserade metoder och att förvalta metoder över tid.*
- *Länsstyrelsen tillstyrker att det behövs ett långsiktigt arbete med att utveckla en jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet. Länsstyrelsen vill särskilt lyfta behovet av att utveckla insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar boende i kommuner med utsatta områden, då de i lägre grad tar del av samhällets stöd, i samverkan mellan offentliga aktörer och aktörer från det civila samhället.*
- *Länsstyrelsen har identifierat att det saknas både effektiva och utvärderade arbetssätt för tidig upptäckt av barn och unga i risk- och missbruk samt att det förekommer stora skillnader*

mellan hur det uppsökande arbetet organiseras och bedrivs i olika kommuner. Länsstyrelsen välkomnar därför utvärderingar och uppföljningar inom området för att utveckla det drogforebyggande fältarbetet.

- *Länsstyrelsen har även identifierat att det finns behov av snabba insatser och ökad tillgänglighet till adekvat vård och stöd för ungdomar i hela Stockholms län kring tidigt upptäckt av narkotikaanvändning. Genom att sprida och utveckla arbetsmetoden MUMIN (Maria Ungdom Motiverande Intervention) i länet kan vi öka jämlikheten samt tillgängligheten till snabb och adekvat vård och stöd för ungdomar och deras familjer. Regionalt operativt center (ROC) och regeringsuppdraget Bob kan ge goda synergieffekter mellan det narkotikaförebyggande - och det brottsförebyggande arbetet genom att tidigt upptäcka ungdomar i riskzon samt att kunna erbjuda adekvata vård- och stödinsatser.*
- *Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att stödja kommunerna i genomförandet av programmet och att det innebär en utökad finansiering under en femårsperiod. Den ökade finansieringen ger större möjligheter till utvecklat arbete tillsammans med de brottsförebyggande-, barnrätts- och jämställdhetsområdet samt gentemot kommuner, andra aktörer och civilsamhället.*
- *Länsstyrelsen anser att det är en viktig markör och politisk viljeinriktning att behålla ett mer visionärt mål med en nollambition ett samhälle fritt från narkotika. Därtill kan målet kompletteras med "och ett samhälle med minskade skador av narkotika".*

14.2 Kommunerna bör i ökad grad samordna det förebyggande arbetet mellan olika sektorer

Länsstyrelsen vill lyfta fram att kommunerna bör få förutsättningar samt implementeringsstöd för att stärka och samordna det lokala förebyggande arbetet över olika sakområden samt mellan de olika preventionsnivåerna.

Länsstyrelsen har även i tidigare remissvar och återrapporteringar lyft behovet av implementeringsstöd till kommunerna för att effektivisera det förebyggande arbetet (Ett förtydligat brottsförebyggande ansvar för socialnämnden (S2023/03181), Vågar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU

2022:67, En uppväxt fri från våld En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, (SOU 2022:70), Samordnat folkhälsoarbete på regional nivå Stockholms län S2018/04690/FSI).

14.3 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att ta fram kunskapsstöd i syfte att höja kvaliteten i förebyggande arbete

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och instämmer i bedömningen, då det finns ett behov av en tydlighet kring vilka metoder och kunskapsstöd som bedöms vara effektiva och utvärderade inom det förebyggande området. Genom stöd från nationell och regional nivå kring, utveckling, utvärdering och förvaltning av metoder och målgruppsanpassat kunskapsstöd skulle detta kunna bidra till en ökad användning, en mer långsiktig och jämlik tillgång till effektiva metoder över hela landet.

14.3.2 Ett nationellt stöd för förvaltning av metoder och arbetssätt bör testas

Länsstyrelsen instämmer i att det finns ett behov av samordning nationellt för förvaltning av förebyggande metoder. Det finns även behov av att inrätta ett nationellt kunskaps- och forskningscentrum där flera preventionsområden kan inkluderas. Ett nationellt kunskapscentrum kan samla aktuell kunskap och forskning, samordna myndigheters vägledningar men även förvalta evidensbaserade metoder. I tidigare remissyttrande Väger till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) har Länsstyrelsen lyft behovet av få ett uppdrag att etablera ett regionalt implementeringscenter för att bistå kommunerna operativt vid implementering av kunskapsbaserade metoder och att förvalta metoder över tid. Vidare beskrivs behov av en organisation som kopplar samman nationell, regional och lokal nivå där ett regionalt implementeringscenter kan fungera som en länk mellan nationell och lokal nivå. Forskning visar tydligt att stödfunktioner för att utveckla, utvärdera och anpassa metoder är nödvändiga för att bibehålla metodernas effektivitet över tid. Inrättande av nationellt- och regionala centrum kan skapa förutsättningar för långsiktigt och kunskapsbaserat förebyggande arbete på alla preventionsnivåer i hela landet.

14.5.1 Föräldrastöd bör göras tillgängligt för fler föräldrar

Länsstyrelsen håller med om att det behövs ett långsiktigt arbete med att utveckla en jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet. Arbetet med att stärka föräldransvaret och förbättra stödet till föräldrar behöver även fortsättningsvis vara brett och omfatta den universella-, selektiva-, samt indikerade preventionen. Den universella preventionen är oftast en grundförutsättning för selektiva och indikerade insatser. Alla länsstyrelser, kommuner och regioner i landet som ska bidra till en ökad och jämlik tillgång till föräldraskapsstöd bör få förutsättningar för att vidmakthålla det arbetet.

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta behovet av att utveckla insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar boende i kommuner med utsatta områden, då de i lägre grad tar del av samhällets stöd. För att nå ut med ett förebyggande och kunskapsbaserat stöd som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn behövs fler uppsökande metoder som tas fram i samverkan mellan offentliga aktörer och aktörer från det civila samhället.

14.5.3 Satsningarna på att begränsa tillgängligheten till narkotika bör fortsätta

Länsstyrelsen ställer sig positiv till insatser för att minska tillgängligheten till narkotika genom smuggling och handel via postförsändelser. I Stockholms län finns ett stort antal post- och paketutlämningsställen vilket gör det svårare att bedriva ett direkt uppsökande arbete. Arbete gentemot postterminaler kan möjliggöras och utvecklas i samverkan med relevanta aktörer. Ett sådant arbete kräver i sin tur ett specifikt uppdrag samt ges förutsättningar för att utveckla och genomföra. Ett sådant uppdrag kan innehålla att anordna nätverksträffar, sprida aktuell kunskap och samordnande av olika gemensamma insatser och arbetsmetoder.

14.5.4 Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att följa upp arbetet mot narkotikaanvändningen inom nöjesmiljöer

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om att komplettera satsningen på Krogar mot knark med medel för uppföljning. Om ett resultat visar att metoden har haft en bra effekt kan detta sannolikt också leda till en ökad användning av metoden samt spridning i landet av att arbeta med restaurang- och krogmiljön som arena.

14.5.7 Förebyggande insatser riktade till sårbara grupper och individer kan ge effekt på flera olika problem, däribland narkotika

Länsstyrelsen instämmer med förslaget och välkomnar ett ökat fokus på tidig upptäckt och tidigt stöd, särskilt för grupper som i lägre grad nås av samhällets stöd. Länsstyrelsen instämmer i att verksamheter runt barn och unga behöver samordnas men även samlokaliseras mer då ett samlat och tillgängligt stöd ger bättre förutsättningar att upptäcka och förebygga flera problemområden samtidigt. Länsstyrelsen ser även ett behov av kunskapshöjande insatser till yrkesverksamma kring hur särskilt sårbara grupper och individer ska nås och hur stödet bör utformas.

15.1 Regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och framhåller vikten av att det narkotikaförebyggande programmet följer samma tidsperiod som den nationella ANDTS-strategin så att programmet blir en del av det förebyggande arbetet som byggts upp inom tobak – och alkoholområdet där det skett en positiv utveckling över tid. Detta för att säkerställa att programmet och hela ANDTS arbetet är samordnat med fler preventionsområden på nationell, regional och lokal nivå.

15.2 Insatser i programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Länsstyrelsen instämmer med förslagen i programmet och anser att ett narkotikaförebyggande program kan skapa incitament för att effektiva metoder och kunskapsbaserade insatser i större utsträckning används. Ett program sätter även ljuset på vikten av tidiga insatser i både livsloppsperspektivet och i beroendeutvecklingen.

Länsstyrelsen har identifierat att det saknas både effektiva och utvärderade arbetsätt för tidig upptäckt av barn och unga i risk- och missbruk samt behov av snabb och tillgänglig vård för målgruppen.

Under 2023 - 2024 har länsstyrelserna i Blekinge-, Kronoberg- och Jönköpings län tillsammans med Jönköpings universitet gjort en

kartläggning av fältarbetares narkotikaförebyggande arbete med ungdomar. Kartläggningen visar på behov av att utveckla kunskaps- och evidensbaserade uppsökande arbetsmetoder anpassade till fältarbetets behov och arenor, på selektiv nivå men även för de grupper som är svåra att nå genom ordinarie förebyggande arbete. Man har även identifierat att det förekommer stora skillnader mellan hur det uppsökande arbetet organiseras och bedrivs i olika kommuner samt att det finns stora kunskapsluckor vad gäller effekten av olika interventioner kopplat till narkotikaförebyggande arbete med ungdomar. *Länsstyrelsen välkomnar* därför utvärderingar och uppföljningar inom området för att utveckla det drogförebyggande fältarbetet.

Länsstyrelsen har även identifierat att det finns behov av snabba insatser och ökad tillgänglighet till adekvat vård och stöd för ungdomar i hela Stockholms län kring tidig upptäckt av narkotikaanvändning. I Stockholm har man ett arbetssätt i samverkan mellan Polismyndigheten, Stockholms stad och Region Stockholm så kallade MUMIN (Maria Ungdom Motiverande Intervention) för att tidigt upptäcka ungdomar i riskzonen och minska glappet mellan polisens ingripande och sjukvården eller socialtjänstens insatser. Genom att sprida arbetsmetoden i länet för att öka jämlikheten samt tillgängligheten till snabb och adekvat vård och stöd för ungdomar och deras familjer.

Ett Regionalt operativt center (ROC) har etablerats i Stockholms län med anledning av den eskalerande våldsutvecklingen. Genom förkortade kontaktvägar ska individärenden hanteras mer effektivt och under alla tider på dygnet. I regeringsuppdraget Bob etableras samverkansstrukturer på nationell-, regional- samt lokal nivå med fokus på att stötta det lokala brottsförebyggande arbetet och underlätta samverkan mellan berörda organisationer och myndigheter.

Länsstyrelsen ser stora möjligheter till synergieffekter mellan det narkotikaförebyggande- och brottsförebyggande arbetet i syfte att tidigt fånga upp unga med narkotikaanvändning och erbjuda snabb och adekvat vård och stöd för unga och deras familjer.

15.3 Länsstyrelserna ska få i uppdrag att stödja kommunerna i genomförandet av programmet

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget och att det innebär en finansiering under en femårsperiod. Länsstyrelsens ANDTS-

samordningsuppdrag skulle stärkas av programmet och föreslagen finansiering. Den ökade finansieringen ger större möjligheter till utvecklat arbete tillsammans med de brottsförebyggande-, barnrätts- och jämställdhetsområdet samt gentemot kommuner, andra aktörer och civilsamhället.

21.2.2 Målet för narkotikapolitiken kan behöva förändras

Länsstyrelsen anser att det är en viktig markör och politisk viljeinriktning att behålla ett mer visionärt mål med en nollambition ett samhälle fritt från narkotika. Därtill kan målet kompletteras med *"och ett samhälle med minskade skador av narkotika"*.

I Länsstyrelsens ANDTS-samordnande uppdrag är fokus på att fånga upp behov och ge stöd i de förebyggande delarna, där ser vi att ett nollvisionärt mål är hjälpsamt. I Sverige har vi flera andra nollvisioner som troligtvis inte helt kommer att uppnås i närtid, om än någonsin. Men de fungerar som en inriktning för politiken, vad gäller val av åtgärder och lagstiftning, exempel på detta är trafikdödlighet, mäns våld mot kvinnor och suicid.

Ett nollvisionärt mål kompletterat med ett skadereducerat mål binder samman arbetet kring hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kompletteras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller skademinimerade insatser samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med utvecklingsledare Kristina Persson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen medverkat.